

Література

1. Baimakhan S. Digital Strategies in Language Education: Autonomy, Interactivity and Global Competence. Cambridge Scholars Publishing, 2024. 284 с.
2. Byram M. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence: Revisited. Multilingual Matters, 2021. 240 с.
3. Kramsch C. Language as Symbolic Power: Re-examining the Intercultural Turn. Oxford University Press, 2023. 296 с.

Семенова Аліна

Науковий керівник: Панчук Л. В.

Національний університет “Одеська політехніка”

ТОЧНІСТЬ І ВАРІАТИВНІСТЬ У НІМЕЦЬКОМУ МОВЛЕННІ: ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

Переклад з німецької мови на українську вимагає поєднання двох ключових аспектів: точності в передачі змісту оригіналу та природності мови перекладу. Німецька мова, відома своєю структурованістю, чіткістю граматики та розвиненою термінологією, водночас відрізняється значною варіативністю на рівні лексики, стилістики та комунікативних стратегій. Саме це поєднання структурованості та гнучкості створює для перекладача головну дилему: як зберегти вірність оригіналу, уникаючи при цьому буквальності та штучності. Таким чином, пошук балансу між адекватністю та варіативністю стає центральним завданням у процесі перекладу.

Для перекладача бути точним - означає відтворити в новому тексті не лише зміст, а й комунікативну мету та вплив оригіналу. Саме цю якість часто вважають найважливішою. Як зазначають Кияк Т.Р. та інші “переклад повинен, насамперед, повністю передавати смисл оригіналу” [3, с.20]. Буквальний же переклад, або дослівність, зосереджений на механічному відтворенні лексичних одиниць і граматичних структур, що нерідко призводить до втрати смислу та порушення норм мови перекладу. Розглянемо

приклад: (“Das Kind ist ihm auf den Leim gegangen.”) при буквальному перекладі (“Дитина пішла йому на клей.”) є абсолютно безглуздим, тоді як адекватний переклад (“Дитина попалась йому на гачок.” або “Дитина дала себе обдурити.”) правильно передає ідіоматичне значення вислову - “потрапити в пастку, дати себе обдурити”. Таким чином, точність досягається шляхом передачі смислу, а не механічного копіювання форм.

Варіативність німецької мови проявляється на кількох рівнях. Насамперед, це лексична варіативність, тобто наявність численних синонімічних рядів, які розрізняються стилістичним забарвленням, частотністю вживання та семантичними відтінками. Одне поняття “купити” може бути передане низкою дієслів: kaufen (нейтральне, найпоширеніше), erwerben (книжкове, офіційне, часто стосується нерухомості або цінних активів), sich zulegen (розмовне, “придбати собі щось”). Вибір еквівалента залежить від контексту та реєстру мовлення. Наприклад, у юридичному документі “einen Gegenstand erwerben” буде перекладено як “придбати предмет”, тоді як у побутовій розмові “Ich habe mir ein neues Auto zugelegt” - “Я собі придбав нову машину”. Стилiстична варіативність також є важливою характеристикою. Німецька мова має чітку диференціацію функціональних стилів. Як зазначається в підручнику “стилiстика пропонує специфічні моделі, які описують ситуативні фактори, які впливають на мову” [3, с.15]. Це стосується, зокрема, рівня ввічливості та формальності. Порівняємо “*Hau ab!*”(грубе, розмовне) та “*Bitte gehen Sie!*” (офіційно - ввічливе). Обидва вислови можуть мати один комунікативний намір - прохання/ наказ піти геть, але їх тональність кардинально відрізняється. Перекладач зобов'язаний відтворити цей стилістичний нюанс українськими засобами: від різкого “Забирайся!”/ “Іди геть!” до офіційного “Прошу Вас піти”.

Поєднання точності та варіативності створює низку специфічних викликів для перекладача з німецької мови, які проявляються на різних рівнях мовної структури. На синтактичному рівні особливі труднощі виникають через характерні для німецької мови рамкові конструкції. Наприклад речення

“Ich habe gestern im Kino einen sehr interessanten Film gesehen” потребує трансформації у природний для української мови порядок слів: “Учора в кіно я подивився дуже цікавий фільм”. Ця необхідність структурних змін постає ще чіткіше при роботі зі складними синтаксичними конструкціями, для збереження німецької архітекτονіки речення могло б призвести до незрозумілого українського тексту. Не менш важливим аспектом є адекватна передача фразеологічних одиниць. Переклад стійких виразів вимагає пошуку функціональних аналогів, а не буквального відтворення. Так, вираз “Da steppt der Bär” правильно передається українськими відповідниками “Там буде весело!” або “Там гулятимуть на повну!”. Цей принцип пошуку смислових, а не формальних відповідностей особливо актуальний у роботі з образною лексикою.

Для досягнення балансу між точністю та варіативністю перекладачі вдаються до низки трансформаційних прийомів. Ефективним є прийом зміни частини мови (перехід від іменникової конструкції до дієслівної та навпаки). Цей прийом допомагає урівноважити тенденцію німецької мови до номіналізації та української – до вербалізації. Наприклад, речення “Sie ist eine gute Läuferin” (додай ще якийсь приклад в цьому дусі) (іменникова конструкція) природно перекладається як “Вона добре бігає” (дієслівна конструкція), що робить українське речення більш динамічним і природним. Аналогічно, конструкція “Sie ist eine ausgezeichnete Klavierspielerin” знаходить свій природний відповідник у варіанті “Вона чудово грає на фортепіано”. Окрему увагу потребує контекстуальна підстановка, особливо при роботі з багатозначними словами. Наприклад, німецьке “die Intelligenz” означає не “інтелігенція”, а “інтелект”. У таких випадках на допомогу перекладачеві приходить авторитетний словник Duden, який надає не лише дефініції, а й стилістичні позначки та приклади вживання. Звертання до словника Duden дозволяє точно визначити семантичне поле слова в німецькій мові та уникнути помилкових відповідностей. Таким чином, точність перекладу досягається не

буквальним копіюванням слів, а виваженим вибором значення, підтвердженого нормативними джерелами та підкріпленого контекстом.

Отже, успішний переклад з німецької мови на українську є мистецтвом пошуку рівноваги. Точність, якої вимагає німецька мова, полягає не в буквальності, а у правильній передачі смислу, комунікативного наміру та функції тексту. Варіативність німецького мовлення вимагає від перекладача високої мовної компетенції, чуття стилю та здатності до творчого пошуку адекватних відповідників. Подолання специфічних труднощів, таких як рамкової конструкції, фразеологізми та термінологічна полісемія, здійснюється завдяки арсеналу перекладацьких трансформацій. Таким чином, ключем до якісного перекладу є глибоке розуміння як системних відмінностей мов, так і їх внутрішньої варіативності, що дозволяє створити текст, одночасно точний щодо оригіналу і абсолютно природний для мови перекладу.

Література

1. Білоус О. М. Теорія і технологія перекладу. Курс лекцій : навч. посібник. Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. 215 с.
2. Драганова Н., Король А. Особливості перекладу текстів німецькомовного офіційно-ділового дискурсу. *Вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Германська філологія*. URL: <https://journals.chnu.edu.ua/gp/article/view/212/210>.
3. Кияк Т. Р., Огуй О. Д., Науменко А. М. Теорія і практика перекладу (німецька мова) : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця : Нова Кн., 2006. 592 с.
4. Лисенко Г. Л., Баклан І. М., Чепурна З. В. Основи перекладу – міст між теорією і практикою (німецько-український напрям). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 204 с.